

nak. És a pedagógia nagy részében amúgy is alkalmazott tudomány lévén, fejtegetései nem megerőltetők.

Észrevételeink jelezzék azt a meggyőződésünket, hogy a szerző a legszigorúbb mérlegelést elbírija és azt a szándékunkat, hogy, ha megengedi, a következő kötetek számára néhány szempontot ajánljunk figyelmébe.

(Debrecen.)

Mitrovics Gyula.

Újabb törekvések az iskolán kívüli népművelés terén.¹

Egy nemzet fejlődésének feltétele, hogy szellemi és anyagi műveltsége egyensúlyban legyen. Ennek az egyensúlynak leg-hathatósabb biztosítója, hogy a nemzet zömét alkotó társadalmi néprétegek megkapják azt a szellemi műveltséget, amely őket a nemzet munkájában való öntudatos részvételre képesíti. A modern demokratikus törekvések alapja éppen a népművelési jelentőségének felismerésében rejlik.

Magyarország viszonyai azt mutatják, hogy az ország fő alkotóeleme, a nép, még a mai napig sem kapta meg azt a műveltséget, amely a nemzet többi tagjaival való harmonikus együttműködésre képesíthetné. A népművelési szolgálatában álló elemi népiskola és az ehhez csatlakozó ismétlő-iskolák a jellemképzésnek és a nemzeti műveltségnek csupán alapjait rakják le. Ez a 15 éves korig terjedő iskolai oktatás nem elégséges ahhoz, hogy a nép értelmi és erkölcsi műveltségét kifejlessze és biztosítsa. Szükség van tehát a nép számára egy olyan magasabbfokú oktatásra, amely az iskolából kikerült és még fejlődésben lévő ifjút továbbvezeti és öntudatosítja. Ugyanez az intézmény biztosítaná a felnőttek állandó továbbképzését is. Ami ezt a felsőfokú népművelést illeti, történtek ugyan lépések annak megvalósítására, de ez csak inkább elszigetelt kísérletezésnek mondható, mert a mozgalom nem öltötte magára az egész országra kiterjedő intézményes formát. De mivel a népművelésben az iskolai oktatásnak szerves kiegészítő része az iskolán kívüli oktatás, szükség van arra, hogy ez az intézmény is egységesen, az egész országra kiterjedően megszerveztessék.

Általában a népművelésnek, tehát az iskolán kívüli népművelésnek is célja a kultúra eszményének nemzeti alapon való megvalósítása. A kultúra eszménye rejti magában a fejlődés lehetőségét, mivel anyagi és szellemi tökéletesedést kíván. A szellemi kultúrát szolgáló népművelésnek feladata egyfelől világnézet kialakítása, másfelől a nép foglalkozásának megfelelő szakismeretek nyújtása. Tehát az iskolán kívüli oktatás-

¹ Összefoglaló ismertetés a következő művek alapján: *Szentiványi Károly: Falusi programok*, 1920; *Dr. Imre Lajos: Vezérfonal az ifjúság gondozására*, 1920; *Dr. Imre Lajos: A falu művelődése*, 1922; *Dr. Nyireő István: Az iskolán kívüli népművelés és eszközei*, 1922.

nak kettős irányban kell haladnia: egyfelől a világnézetet kialakító értelmi, erkölcsi és esztétikai képzés, másfelől a szakképzés irányában. Az eddigi iskolán kívüli népművelésnek egyik hiánya éppen az, hogy a világnézetet kialakító általános műveltség kifejlesztését nem vették eléggé figyelembe, pedig ez teszi lehetővé a nép rétegének a többi társadalmi osztályok közé való öntudatos beleilleszkedését és az egységes nemzeti munkában való részvételét. Meg kell tehát állapotunk, hogy milyen mederben haladjon a népnek értelmi, erkölcsi és esztétikai képzése. Az értelmi nevelésre vonatkozólag vezető elv gyanánt állítható fel, hogy ne az ismeretek tömege, hanem azoknak egy világkép kialakításához vezető rendszeres feldolgozása legyen előtérben. Az erkölcsi nevelés irányadó szempontja pedig az, hogy a népet az értelmi nevelés útján szerzett belátás segítségével fölemelje a közös nemzeti cél megértéséhez és képessé tegye az ezért való önzetlen munkálkodásra. Végül a műveltség harmonikus volta megkívánja az esztétikai nevelést is, amelynek célja az, hogy a népet képessé tegye a szép élvezetére és sajátos művészetének kifejlesztésére.

Az általános műveltséget szolgáló értelmi, erkölcsi és esztétikai nevelésen kívül szükség van a nép foglalkozásának megfelelő szakirányú képzésre is, amelynek feladata célszerű eszközök és módok megismertetésével a munka eredményének fokozása. Tehát az általános műveltség a népet összekapcsolja a többi társadalmi osztállyal a közös nemzeti cél felismerésében, a szakképzés pedig lehetővé teszi, hogy a nép ezen cél érdekében a maga sajátos erejét kifejtse.

Mivel tehát a nép a szakképzés által az eddigieknél biztosabb eredményeket érhet el a maga sajátos foglalkozási körén belül, ez a biztosabb eredmény egyúttal az anyagi fejlődésnek is egyik fontos előfeltétele. Nem elégséges azonban az anyagi kultúrát illetőleg a nép szakszerű kiképzése, mert ez csak a munkaerők helyes kihasználását eredményezi, hanem szükség van annak a felismerésére is, hogy az anyagi életnek összes tényezői egy keresztény, nemzeti társadalom szellemi életének megalapozói. Röviden: az anyagi kultúrát szolgálatába kell állítani a nemzeti és keresztény szempontoknak, amelyek autonóm értékek a gazdasági tényezők eszközi értékével szemben.

A népművelés alapelveinek tárgyalása után felvetődik az a kérdés, melyek azok az eszközök, amelyeknek segítségével megvalósíthatók azok a követelmények, amelyeket a kultúra eszménye megkíván. Ezek az eszközök a következők: szabadoktatás, könyvtárak, művészetek, színház, múzeumok és kultúrpropaganda.

A szabadoktatás lényege, hogy az élőszó erejével hat, tehát közvetlen. Előnye továbbá, hogy minden irányú tájékoztatást nyújthat, tehát az állandóan változó szellemi szükségletek egyik legbiztosabb kielégítője. Egymagában azonban nem elegendő, mert célja tömegek irányítása lévén, az egyén

számára kimerítő tudást nem nyújthat. Feladata inkább az, hogy érdeklődést, szellemi mozgalmasságot keltsen s ezért ide csatlakoznak kiegészítésül a könyvtárak, amelyek eszközül szolgálnak az elmélyedő önképzéshez. Tehát a szabadoktatás inkább irányt mutat, a könyvtárak pedig lehetővé teszik a biztos tudás elsajátítását. A könyvtáraknak egyrészt általános műveltséget nyújtó összefoglaló jellegű, másrészt szakismereteket tartalmazó könyvekkel kell a népművelést szolgálniok. A szabadoktatásnak kiegészítői továbbá a színházak, művészetek és múzeumok, amelyek a szemléletesség erejével hatnak. Végül a népművelés eszközei közül nagy jelentőség tulajdonítható a kultúrpropagandának, amely a szervezés erejével fejti ki hatását. A kultúrpropaganda kettős irányban működik: a belpropaganda feladata egyrészt az, hogy gondoskodjék a nemzeti művelődés egyenletes terjesztéséről, másrészt a célszerű termelésről és munkamegosztás megvalósításáról. A külpropaganda célja a nemzeti erők összekapcsolása a külföldi mozgalmakkal s ezen keresztül a nemzeti szellem érvényesítése.

Az itt megemlített eszközök már eddig is a népművelés szolgálatában állottak, de a felsőfokú népoktatás hiányos megszervezése miatt nem teljesíthették azt a feladatot, amelyre hivatva vannak. Ez a felsőfokú népoktatás, amely végső betetőzője a népművelésnek és amelyre vonatkozólag eddig csak kísérletek történtek, Szentiványi Károly javaslata szerint a következőképen szervezendő meg:

Minden népiskola kibővítendő a felsőfokú népművelést szolgáló intézménnyel (népakadémia), amelynek feladata egyrészt az iskolából kikerültek továbbvezetése, másrészt a felnöttek állandó oktatása. Az egység megvalósítása érdekében az összes népakadémiák vezetőjeként egy középponti népakadémia állítandó fel, amelynek rendeltetése az egész országra kiterjedő egységes terv kidolgozása. Valamennyi kerületi népakadémia ezt a középponti tervet a maga helyi viszonyaihoz módosíthatná s így a község szellemét a maga kultúreszközeivel belekapcsolná az egész országot behálózó egységes szervezetbe.

A népnek ilyen egységes szervezés útján biztosított művelődése lehetővé tenné, hogy mint társadalmi osztály beleilleszkedhessen a magasabb kultúrájú társadalom körébe, s így a műveltség kiegyenlítő erejénél fogva legalább is részben megszűnnének azok az ellentétek, amelyek eddig a nemzet együttműködését gátolták. Az együttműködésnek ez a lehetősége egyúttal biztosítaná a társadalom újjászületését, mert nem szabad elfelejtenünk, hogy az országnak fő alkotóeleme a nép, tehát amikor a népet egységesen művelni törekszünk, akkor tulajdonképpen a nemzet igazi erejét fejlesztjük. Hiszen a népművelés gondolatának igazi jelentősége éppen a nemzeti egység eszméjéből fakad, mert egységes nemzet csak ott jöhet létre, ahol a nép műveltségéből kifolyólag szabad.

Radák Olga.